

'E nagu eetika' mudeli kuus sammu:

Esimene samm: Tee kindlaks olulised faktid ...

leides vastused küsimustele:

- Mida juba *teatakse* antud juhtumist?
- Mida veel *ei teata* antud juhtumist, aga mida siiski peaks teadma?
- Milliseid *oletusi* antud juhtumi kohta võib teha?

Esimese sammu läbimine sõltub paljudest teguritest - asjakohase ja usaldusväärse teabe olemasolust; organisatsiooni tavapärasest menetluspraktikast selliste juhtumite käsitlemisel; vajadusest kaitsta infoallikaid ja tõendeid; ajastusest ja nii edasi ...

Teine samm: Tee kindlaks, millised on asjakohased avaliku teenistuse põhiväärtused ...

leides vastuse küsimusele:

- Millised *avaliku teenistuse põhiväärtused* on antud juhtumi puhul olulised?

Sellele küsimusele vastates tuleks kasutada '*E nagu eetika*' mudelit kindlustamaks, et hõlmatud on kõik antud juhtumisse puutuvad avaliku teenistuse põhiväärtused.

Selle sammuga saab ka selgeks, kas tegemist on üldse avaliku teenistuse eetika probleemiga.

Juhul kui ei ole võimalik leida ühtegi eetikapõhimõtet, mis antud juhtumiga mingil moel seotud oleks, on tõenäoliselt tegemist mõne muu valdkonna probleemiga — nagu näiteks etiketi, kommete või tavade probleemiga.

Kolmas samm: Tee kindlaks teised asjakohased eetikastandardid ...

leides vastuse küsimusele:

- Millised *täiendavad eetikastandardid* on antud juhtumisse puutuvad?

Näiteks:

Asutus nõuab kõikidelt oma töötajatelt huvide konfliktidest teatamist, et takistada asutuse maine rikkumist.

Asutuse uus missioonikirjeldus paneb suurt rõhku eetikale kõigis juhtimisprotsessides.

Osad seadused nagu ATS või KVS sisaldavad eetikastandardeid.

Hea haldustava on ametnikele toimimisel üheks lähtekohaks.

Hiljuti toimunud samalaadse juhtumi puhul ei võetud asutuses midagi ette ...

Neljas samm: Otsusta, mis on oluline ...

leides vastuse küsimusele:

- Kas selline käitumine *on vastavuses iga asjaomase avaliku teenistuse põhiväärtuse ja eetikastandardiga?*
- Kas selline käitumine rikub põhiväärtuseid, organisatsiooni käitumiskoodeksit või professionaalset eetikakoodeksit?

- Kas see on kooskõlas ühiskondlike väärtuste ja isikliku südametunnistusega?

See samm nõuab põhjalikku läbimõttlemist, milline on [teises](#) ja [kolmandas](#) sammus juhtumile olulistena kindlaks määratud eetikapõhimõtete, koodeksite, reeglite, ühiskondlike standardite jne tegelik sisu ja mõte.

Siiski peab olema ettevaatlik: kui kõiki asjaolusid ei ole korralikult välja selgitatud või kui on eksitud antud juhtumile kohaste eetikanõuete kindlaksmääramisel, võib antud juhtumi suhtes vale hinnanguni jõuda. Kui see nii on, võib olla peaaegu kindel, et vale hinnang ilmneb [kuuenda sammu](#) juures.

Kui vastus neljanda sammu küsimusele on 'ei', või kui vastus on ebakindel, siis on erinevaid võimalusi, miks antud käitumine on problemaatiline või õigustamatu. Vasturääkivused või ebaselgus tuleks seetõttu piiritleda nii täpselt kui võimalik.

Arvestama peab ka võimalusega, et vasturääkivus või ebaselgus on näiteks ebakõla erinevate rakendatavate eetikaprinsiipide vahel: näiteks organisatsioonisisene käitumiskoodeks ei peegelda ühiskonna väärtushinnanguid korrektselt või isiklikud eetikastandardid erinevad märkimisväärselt organisatsiooni omadest.

Seetõttu mõtle kindluse mõttes uuesti nii sellele küsimusele kui ka oma vastusele.

Viies samm: Jõua selgusele, millised vastuolud võivad veel esineda ...

leides vastuse küsimusele:

- Kas kõnealune käitumine võib olla *põhjendatud ja õigustatud, vaatamata asjaolule, et see on tõenäoliselt vastuolus ühe või enama asjassepuutuva avaliku teenistuse põhiväärtuse ja eetikastandardiga?*

Nüüd tuleks uuesti läbi mõelda kõik ilmnenud vastuolud erinevate avaliku teenistuse põhiväärtuste ja eetikastandardite vahel ning otsustada, kas need vastuolud on nii suured, et antud käitumist pole mingil juhul võimalik pidada põhjendatuks ega õigustatavaks.

Kui viienda sammu küsimusele on võimalik vastata 'jah', on antud käitumine tõenäoliselt ka eetilisel õigustatav ja põhjendatud, isegi kui see esmapilgul tundus eetilisel problemaatiline.

Vastus 'jah' viitab olukorrale, kus *sinu poolt juhtumile antud hinnangus* määratletud avaliku teenistuse põhiväärtustest ja eetikastandarditest võib mõnda pidada vähemoluliseks kui ülejäänuid.

Kui vastus küsimusele on endiselt 'ei', võib kindel olla, et avaliku teenistuse põhiväärtuseid ja eetikastandardeid, mis [teisel](#) ja [kolmandal](#) sammul said määratletud, peetakse ka laiemalt absoluutseteks ja vaieldamatuks, vähemalt selliste juhtumite puhul nagu käesolev.

Pea meeles: asjaolud muudavad olukordi ...

Politseiniku otsust taga ajada varast, kes juhib ärandatud autot tühjal maanteel, ja seda suure kiirusega, peetakse tavaliselt põhjendatuks seni, kuni sellega ei kaasne mingit kahju. Üldiselt seletatakse seda kui tegevust, mis on kooskõlas 'professionaalsuse' eetikaprinsiibiga, mida toetavad ka ühiskondlikud standardid ja organisatsiooni tavad, isegi kui siinkohal on tegemist 'seaduslikkuse' printsiibi võimaliku rikkumisega.

Kui aga tagaajamine leiaks aset rahvarohkes kesklinnas ja politseiauto sõidaks otsa jalakäijale, kes saab surma, oleks teole hinnangu andmine teine.

Kuues samm: Katseta oma hinnangut olukorrale praktikas...

leides vastuse küsimusele:

- Kas võin oma hinnanguga antud juhtumile rahule jääda?

Kommentaariks kuuendale sammule:

Siinkohal tuleks uuesti läbi mõelda vastused [neljanda](#) ja [viienda](#) sammu küsimustele, analüüsides, kuidas antud juhtumit mõistab laiem üldsus. Näiteks, kuidas tehtud otsust selgitada 'Aktuaalses kaameras', oma heale sõbrale, kunagisele lemmikõppejõule või oma emale.

Seejuures võib endale esitada küsimusi nagu:

- *Kas mu hinnang juhtumile on vastavuses 'avaliku huviga'?*
- *Kas kunagine õppejõud nõustuks minu hinnanguga antud juhtumile?*
- *Kas tunneksin ennast mugavalt, selgitades oma otsust TV-s või oma perekonnale?*

Kui vastus neile küsimustele on 'jah', võid oma hinnangut juhtumile tõenäoliselt pidada eetilisel põhjendatuks.